

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Основи економічної теорії

Шифр та назва спеціальності
113 – Прикладна математика

Інститут
ННІ Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу

Освітня програма
Інтелектуальний аналіз даних

Кафедра
Загальної економічної теорії

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Загальна, Обов'язкова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Максименко Яна Анатоліївна

Iana.Maksymenko@khpі.edu.ua

Канд. екон. наук, доцент, професор кафедри загальної економічної теорії

Досвід роботи - 31 рік. Автор 130 наукових та навчально-методичних робіт.

Провідний лектор з дисциплін: «Економічна теорія», «Основи економічної теорії», «Міжнародна економіка», «Мікроекономіка», «Світова економічна динаміка».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/oet/pr-vukl-sklad-uk/)
web.kpi.kharkov.ua/oet/pr-vukl-sklad-uk/

Загальна інформація

Анотація

В курсі висвітлюються методологічні основи: предмет, метод і еволюція економічної теорії, економічні системи і власність, теоретичні основи ринкової економіки. Послідовно розглядаються теорія попиту і пропозиції, підприємства і підприємництва, конкуренції. Розкриваються закономірності функціонування національної економіки та основи світової економіки, міжнародні економічні відносини та їх регулювання.

Мета та цілі дисципліни

поглиблене комплексне вивчення і змістовне оволодіння знаннями законів, тенденцій, загальних закономірностей та усвідомлення проблем сучасного економічного розвитку суспільства, шляхів підвищення ефективності використання обмежених економічних ресурсів і досягнення максимальних результатів;

оволодіння студентами теоретичними знаннями, які служать основою для вивчення інших економічних дисциплін, а також розуміння процесів, що відбуваються в економічному житті держав з різними соціально-економічними системами;

одержання практичних навичок з фундаментальних питань економічної теорії.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, розрахункове завдання, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК 3. Здатність обирати та застосовувати математичні методи для розв'язання прикладних задач, моделювання, аналізу, проектування, керування, прогнозування, прийняття рішень.

Результати навчання

РН 12. Розв'язувати окремі інженерні задачі та/або задачі, що виникають принаймні в одній предметній галузі: в соціології, економіці, екології та медицині.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Курс потребує знань на рівні середньої освіти.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Використовуються: відповіді на питання, дискусія, наукові повідомлення з окремих питань теми, виступи з доповідями, рішення практичних завдань і вправ, тестів.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

1. Предмет економічної теорії і її функції. 2. Проблема вибору. Крива виробничих можливостей і її аналіз. 3. Поняття альтернативних витрат. 4. Методологія економічної теорії. Нормативна і позитивна економіка. Загальнонаукові та специфічні методи.

Тема 2. Економічні системи і власність.

1. Економічна система: сутність, типи. 2. Економічний зміст та система форм власності. 3. Трансформація відносин власності.

Тема 3. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

1. Товарне виробництво. Товар та його властивості. Виникнення грошей. 2. Ринок: сутність, структура, функції. Ринкова інфраструктура. 3. Попит. Закон попиту. Детермінанти попиту. 4. Пропозиція. Закон пропозиції. Детермінанти пропозиції. 5. Ринкова рівновага. 6. Еластичність попиту та пропозиції: визначення, види, фактори, значення.

Тема 4. Теорія виробництва та теорія витрат.

1. Підприємство та фірма в економічній системі. 2. Економічні витрати. Прибуток та його різновиди. 3. Витрати фірми в короткостроковому періоді. 4. Витрати виробництва в довгостроковому періоді.

Тема 5. Основи теорії ринкових структур.

1. Характеристика ринку досконалої конкуренції. Максимізація прибутку у короткостроковому та довгостроковому періодах. 2. Характерні риси чистої монополії. Максимізація прибутку в чистій монополії. Економічні наслідки монополізації ринку. 3. Сутність монополістичної конкуренції. Максимізація прибутку в умовах монополістичної конкуренції. 4. Характеристика олігополії. Сутність та моделі олігополістичного ціноутворення.

Тема 6. Доходи, їх формування та розподіл.

1. Доходи: види, джерела, розподіл. 2. Диференціація доходів. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині.

3. Соціальний аспект нерівності доходів.

Тема 7. Суспільне відтворення. Основні макроекономічні показники.

1. Суспільне відтворення: сутність, види. 2. Основні макроекономічні показники. 3. Методи розрахунку макроекономічних показників.

Тема 8. Макроекономічна рівновага .

1. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Фактори, що на них впливають. 2. Макроекономічна рівновага та теоретичні підходи до її встановлення. 3. Економічне зростання: сутність, фактори, значення.

Тема 9. Макроекономічна нестабільність.

1. Циклічні коливання в економіці. Економічний цикл, його фази та види. 2. Безробіття: причини, види, наслідки. 3. Інфляція: причини, види, наслідки. Антиінфляційна політика.

Тема 10. Держава в економічній системі.

1. Необхідність державного втручання в економіку. Економічні функції держави. 2. Банківська система та грошово-кредитна політика. 3. Фінансова система. Державний бюджет.

Тема 11. Світове господарство.

1. Поняття світового господарства. Міжнародний розподіл праці та виникнення світового господарства. Міжнародна спеціалізація і міжнародна кооперація. 2. Етапи розвитку світового господарства. Основні риси сучасного етапу розвитку світового господарства. 3. Основні тенденції розвитку світового господарства.

Тема 12. Міжнародна торгівля.

1. Характеристика та значення міжнародної торгівлі. 2. Принцип порівняльних переваг як основа міжнародної торгівлі. 3. Державне регулювання міжнародної торгівлі: види, інструменти, оцінка

Тема 13. Міжнародний рух факторів виробництва.

1. Міжнародний рух капіталу: причини, види, наслідки. 2. Міжнародні корпорації та їх значення у сучасній світовій економіці. 3. Міжнародна передача технологій як глобальний процес. 4. Міжнародна міграція робочої сили: причини, економічні ефекти.

Тема 14. Міжнародна валютна система. Валютний курс.

1. Поняття, елементи, еволюція валютно-фінансової системи. 2. Валютний курс, його різновиди та оцінка. Попит і пропозиція іноземної валюти. Фактори, що на них впливають. Рівноважний валютний курс. 3. Платіжний баланс і його призначення. Фінансування платіжного балансу.

Тема 15. Економічні аспекти глобальних проблем.

1. Сутність та риси глобальних проблем. 2. Основні глобальні проблеми сучасності. 3. Шляхи вирішення глобальних проблем.

Теми практичних занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Тема 2. Економічні системи і власність.

Тема 3. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

Тема 4. Теорія виробництва та теорія витрат.

Тема 5. Основи теорії ринкових структур.

Тема 6. Доходи, їх формування та розподіл.

Тема 7. Суспільне відтворення. Основні макроекономічні показники.

Тема 8. Макроекономічна рівновага .

Тема 9. Макроекономічна нестабільність.

Тема 10. Держава в економічній системі.

Тема 11. Світове господарство.

Тема 12. Міжнародна торгівля.

Тема 13. Міжнародний рух факторів виробництва.

Тема 14. Міжнародна валютна система. Валютний курс.

Тема 15. Економічні аспекти глобальних проблем.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні заняття не передбачені

Самостійна робота

Самостійна робота студентів є основною формою оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час та передбачає опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, які передбачено для самостійного опрацювання; підготовку до виступу на практичному занятті; до виконання розрахункового завдання; підготовку конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовку до модульного контролю.

Виконання індивідуального завдання має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі аудиторного навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за допомогою перевірки розрахункового завдання, передбаченого навчальним планом.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Економічна теорія: навч. посібник для студентів спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність / За ред. С. І. Архієреєва. - Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 230 с.
<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/52030>
2. Макроекономіка : навч. посібник / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : Іванченко І. С., 2019. – 216 с.
<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41771>
3. Максименко Я. А. Курс міжнародної економіки : підручник для студентів зі спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «Міжнародні економічні відносини» / Я. А. Максименко. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. – 208 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/72824>
4. Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс: навч. посіб. Частина II, том II / За ред. С. І. Архієреєва, І. М. Посохова, Н. Б. Решетняк. – Харків, Видавництво Іванченка І. С., 2020. – 702 с.
<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/52071>
5. Мікроекономіка та основи бізнесу: навч. посіб. для студентів спеціальностей 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 292 «Міжнародні економічні відносини» / За ред. Н. Б. Решетняк. – Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2023. – 268 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/64341>
6. Основи економічної теорії : навч. посібник / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : Іванченко І. С., 2018. – 120 с.
<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37605>

Додаткова література

7. Arkhiereiev S. Factors of export incomes formation and ways to increase currency incomes of Ukraine / S. Arkhiereiev, Ia. Maksymenko, T. Diachenko // Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. – 2021. – vol. 2. – No. 37. – pp. 406-413.
<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.230325> Web of Science
<https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3274>
8. Дяченко Т. А. Розділи «Економічна теорія як теоретична основа маркетингової діяльності», «Міжнародна економіка в професійній підготовці маркетологів»/ Я. А. Максименко, Т. А. Дяченко // Маркетингова діяльність підприємств: підручник за заг.ред. Косенко О.П. 2-ге вид., зі змінами і доповненнями – Харків: ТОВ «Оберіг», 2023.- 1155 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/86e8a6b4-a1cf-42a5-a8cd-183a032c2896/content>

9. Курс мікроекономіки: Навчальний посібник для студентів спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» / За ред. С.І. Архієреєва. – Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. – 156 с.

<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43423>

10. Максименко Я. А. Ефективність функціонування економічних суб'єктів на мікро- і макрорівнях / Я. А. Максименко, Т. А. Дяченко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». – 2019. – № 4, Т. 1. – С. 89–96.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47031>

11. Максименко Я. А. Розвиток національної економіки під впливом загальносвітових тенденцій / Я. А. Максименко // Бізнес Інформ. – 2019. – № 3. – С. 26 – 31.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/42226>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкове оцінювання у вигляді заліку (40%) та поточного оцінювання (60%).

40% залік

60% поточне оцінювання:

- 40% оцінювання завдань на практичних заняттях;
- 10% письмові індивідуальні завдання (розрахункове завдання)
- 10% тестування

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
28.08.2023 р.

Завідувач кафедри
Наталія РЕШЕТНЯК

Дата погодження, підпис
31.08.2023 р.

Гарант ОП
Олена АХІЗЕР